

Resum: REFLEXIÓ SOBRE LA HISTORIOGRAFIA I ESTUDI DE LES GERMANIES SEGUINT EL MODEL DEL MICROSCOPI DE MARC BLOCH. LA GERMANIA A VALÈNCIA I A LA VILA D'ONTINYENT.

LES GERMANIES DES D'UN MICROSCOPI

ÀNGEL SANCHIS CAMBRA I CAROLINA CUCART MORA

ONTINYENT, LA VALL D'ALBAIDA

La Germania fou la primera gran crisi del sistema feudal. Aquest moviment sociopolític invocava la solidaritat menestral i camperola contra els enemics de la cosa pública: els membres de l'oligarquia urbana per una part; els senyors i cavallers per l'altra. Però, en el seu transfons la Germania amaga molt més que aquest simple antagonisme. Tradicionalment l'estudi de la Germania s'ha plantejat des d'un punt de vista molt centralitzat. Ha estat basat en els esdeveniments ocorreguts en la ciutat de València, capital del regne. La macrocefalia que sempre ha caracteritzat al País Valencià provoca una excessiva atenció en els esdeveniments ocorregut en la capital i la ignorància d'allò que esdevé al país.

Es cert que l'anàlisi i comprensió dels processos històrics protagonitzats passen ineludiblement per l'anàlisi de la problemàtica de la capital. Però és evident que la realitat valenciana era molt més complexa que la problemàtica específica de l'efervescent i cosmopolita capital del regne. Tractar d'explicar la totalitat d'un

esdeveniment històric a partir del que va ocórrer en una sola ciutat és de primeres massa generalista i miop, la qual cosa dificulta la seua comprensió. La Germania és una moviment multiforme i molt versàtil que s'adapta a les diferents expressions que prendrà en les diverses poblacions el problema de fons, el immobilisme de les oligarquies.

L'estudi de les germanies a nivell local i comarcal afavorirà la comprensió del procés en conjunt. El cas concret d'Ontinyent és excepcional per a l'estudi de la Germania. La Vila reial d'Ontinyent ofereix condicions òptimes i molt poc habituals en allò referent a la documentació sobre aquest esdeveniment. És factible reconstruir l'estratègia desplegada al poder municipal ostentat per les oligarquies i observar les dinàmiques d'una ciutat que estigué en mans agermanades durant la guerra. La documentació és tal en nombre i qualitat que permet fer un anàlisi dels agents socials que mobilitza a favor i en contra, es possible fer un seguiment de la Germania veí a veí. L'anàlisi d'aquesta documentació extreta de les fonts locals permet realitzar aportacions substancials al coneixement general de la revolta. Ens permet precisar la interpretació de la documentació fragmentària que ha sobreviscut en altres àmbits.

La Vila reial d'Ontinyent a causa del tamany de la seua població i estructura socioeconòmica tendeix a reproduir les dinàmiques de la capital del regne. Existia una connexió directa entre la vila reial i la capital del regne. Les oligarquies de la vila estaven intricades en les relacions comercials i els negocis del patriciat de la ciutat de València. Més estreta encara és la relació entre els agermanats de la capital i els de la vila d'Ontinyent. El capità general de la Germania de València era Esteve Urgellés natural de la Vila. Era una persona amb influència i reconeixement no sols en Ontinyent sinó en la comarca que no dubtaria d'oferir la seua ajuda en cas de necessitat en la guerra.

Plantegem per tant l'aproximació a la revolta agermanada des d'una perspectiva diferent a la tradicional. Recorrent al microscopi de Marc Bloch, l'anàlisi de

l'escenari local per tal de dotar de profunditat a la tradicional explicació de la Germania.

Per aproximar-se aquest esdeveniment tant significatiu en la història del nostre país, cal tindre en compte que la Germania és un moviment de reivindicació sociopolítica que té com a bressol i escenari principal la ciutat de València. Aquesta ha estat tradicionalment vista per la resta del regne com el <<*cap e mare del regne*>>, i sens dubte es l'escenari més important de la revolta però no es pot obviar-ne d'altres emplaçaments amb una transcendència significativa en el procés de la Germania.

Pel que fa al cas de València, cal saber que a inicis del s. XVI es donen una multiplicitat de circumstàncies a la ciutat que explicaran l'esclat i l'expansió de la revolta. Entre aquests components que van a motivar el moviment trobem; la crisi gremial a la ciutat, l'exclusió política de menestrals als òrgans executius de la ciutat i la inhibició dels oficials reials de major rang amb el conseqüent buit de poder. Així mateix, a l'estiu de 1519 als moments previs a la Germania, la ciutat anava a viure moments de gran agitació social; apareix una epidèmia de pesta que va ocasionar la fugida de la major part de la classe política, deixant així un evident buit de poder, es va produir una crisi d'abastiment cerealístic causada per la quarantena de la pesta que agreujava els efectes de la crisi de subsistència de 1517 i a tot açò es devia afegir l'amenaça piràtica i corsària barbaresca. A aquests elements esmentats cal afegir l'ajornament de l'arribada del rei Carles per a celebrar corts i jurar els Furs del regne, una convocatòria de corts que es preveia molt complicada per la quantitat de contrafurs i temes a resoldre. Una pròrroga de la convocatòria que estava relacionada amb l'empresa imperial i la necessitat d'acudir als territoris alemanys.

Partint d'aquest context a la ciutat de València cap a 1519, cal saber que l'inici de la Germania es produirà arrel de la posada en pràctica de l'ordre reial de 1515. Aquesta suposà una ordre a ciutats i viles per a que complisquen

l'adehenament, és a dir, devien procedir a comprar armes i organitzar-se militarment davant la possibilitat d'atacs piràtics a la costa. La promulgació d'aquesta ordre va suposar la mobilització militar dels gremis, els quals van a prendre la direcció de la ciutat davant l'absència de les classes dirigents. D'aquesta manera el març de 1520 reivindicaran la presència dels gremis a la juraderia de la ciutat de València, elegint el seus membres i fent cas omís de la llista de la CEDA. A més en aquests moments també es va produir el naixement de la Junta de Tretze, òrgan creat pels gremis per fer front al buit de poder que han deixat les elits polítiques amb la seva fugida de la ciutat. Amb aquestes presses d'espais polítics es reivindicava el descontent dels gremis i els grups mesocràtics per la no participació en l'organització política de la ciutat.

Ara bé, aquest és el desenvolupament dels fets a la capital del regne però, cal anar més enllà i veure amb fondària i calat com s'esdevenien els successos al llarg i ample del País per tal d'entendre el més acuradament possible la significació d'aquest procés històric. En aquest sentit i com s'ha esmentat, el cas d'Ontinyent és molt il·lustratiu.

Al segle XVI Ontinyent sofrirà grans transformacions. Era una de les poblacions més populoses de la Corona d'Aragó. Durant tot el segle seguirà aquesta tendència expansiva. Una de les explicacions per aquesta tendència és el creixement de la manufactura de la llana, la qual propiciava l'arribada de famílies castellanes, balears, catalanes, també de les comarques properes. La població creixia a un ritme frenètic, al igual que la riquesa d'alguns dels seus habitants. Començava a formar-se un grup amb un nivell de riquesa considerable, però amb nul·la possibilitat d'intervenir en els afers polítics de la Vila.

En el moment en que esclata el conflicte Ontinyent és una vila populosa i convulsa pels esdeveniments d'un estiu complicat. Des de València arriben les notícies de la pesta, la fugida dels nobles al camp i l'amenaça pirata. A causa de la pesta la vila es declarada en quarantena i s'organitzen guardes als portals

per tal de vetllar per la sanitat de la Vila. A Bocairent es declara un mal de “modorrila” una amenaça molt més real que el de la pesta de València.

Dos mesos després de la constitució de la Germania de València es produiran a Ontinyent uns avalots antifiscals relacionats directament amb el finançament de la reforma de l'església de Santa Maria. Els més desfavorits de la Vila consideraven que la nova imposició era injusta i proposaren satisfer la seua quota mitjançant l'aportació de la seua força de treball. La percepció de que estaven patint una sobrecarrega fiscal de mans de una minoria selecta i selectiva que imposava el seus criteris i monopolitzava el govern del municipi. S'evidencia la profunda divisió entre la oligarquia de la Vila i la mesocràcia, els menestrals i llauradors. Els habitants de la Vila estaven d'acord amb les obres d'ampliació de l'església, però no estaven d'acord amb la manera en que s'estaven prenent les decisions. La mesocràcia que per riquesa estava per sobre que molts nobles de la Vila es veien exclosos de forma sistemàtica dels òrgans de decisió del la Vila.

El novembre del 1519 es vessarà l'aigua del got de la paciència dels ontinyentins. La resposta d'aquests es donarà primer en forma d'esclat violent i posteriorment en forma d'organització assembleària, la qual arribaria a substituir al Consell en les seues funcions. Les obres públiques centraran les reivindicacions i accions dels agermanats ontinyentins. Les assemblees es succeïren a l'església de Sant Miquel. Més de cent cinquanta veïns acordaren el sistema de gestió de les obres i altres qüestions. El Consell es va veure obligat a acceptar aquests acords per tal de tranquil·litzar els ànims.

Encara que es manifestarà de diverses maneres, el problema de fons és el mateix en els dos casos, una mesocràcia descontenta per la seua exclusió de les feines de govern. Per a l'esclat de la Germania en València estaven presents les condicions idònies, a la capital del regne estaven presents la pólvora i la metxa, però les diverses poblacions i viles del regne estaven també carregades de pólvora que prendria en el moment en que es produís l'esclafit

de la capital. L'estudi de la Germania a un nivell local, com és el cas d'Ontinyent, ens ajudarà a una comprensió més efectiva dels esdeveniments de València. Ajustant el microscopi se'ns farà més nítida la imatge. A partir de l'observació de les petites parts se'ns farà més clara la visió del conjunt.